

הצעותיה של הוועדה
לענייני ביקורת המדינה
לדו"ח השנתי 28

הצעות הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדו"ח השנתי 28 של מבקר המדינה כפי שאושרו על ידי הכנסת

סיכומים והצעות

חלק א'

א. תהליך התקצוב הממשלתי (משרד האוצר)

1. הוועדה דנה בממצאי הביקורת של מבקר המדינה בנושא ושמעה את הסברי פרופ' א. ברגלס. הממונה על אגף התקציבים במשרד האוצר.
 2. הוועדה ערה לחשיבותו הרבה של תקציב המדינה, הן כמכשיר פיקוח של הכנסת על מדיניות הממשלה והן כבטוי כספי לפעולות הממשלה בתחומי המשק. בעזרת התקציב יכול משרד האוצר לבדוק ולפקח על פעילותם של משרדי הממשלה השונים.
 3. בתהליך הכנתו של תקציב המדינה המתמשך תקופה ארוכה, העלתה הביקורת של מבקר המדינה ליקויים יסודיים שנבעו בייחוד מהעובדה, שבידי משרדי הממשלה ובידי האוצר לא היה מידע מספיק מעודכן וחסר להם כלי עזר להכנת התקציב.
- בין הליקויים הבסיסיים שהועלו על-ידי מבקר המדינה באשר לתקציב:

(א) בתקופה של עליה מהירה במחירים אחד המרכיבים החשובים המשפיעים על היקף ההוצאה בתקציב, ועל סדר העדיפויות בו הן ההנחות בדבר רמת המחירים הצפויה במשך השנה, שעליה מבססים את ההוצאה בתקציב וכן את אומדני ההכנסות. הנחות אלה מתייחסות בעיקר לתחזיות בדבר רמת המחירים הצפויה בשוק המקומי, שער המטבע החוזי, ושינויים צפויים בשכר.

התקציב המקורי שהוכן לשנת הכספים 1978 היה מבוסס על הערכות חסר בדבר ההתקרבויות הצפויות במשך השנה הן לגבי המחירים המקומיים והן לגבי שער המטבע החוזי. מתברר גם שהערכות בדבר ההתקרבויות לא היו זהות לגבי ההכנסות וההוצאות, ובעוד שאומדני ההכנסות ממסים לשנת הכספים 1978 שהוכנו בראשית השנה התבססו על הנחה של עליית מחירים מקומיים ממוצעת של 40% בהשוואה לשנה קודמת, הרי לגבי ההוצאות הניחו עליית מחירים בשיעור ממוצע של 32% בלבד. כתוצאה מהערכות חסר אלו, היה צורך להכין כבר בתחילת שנת הכספים תקציב נוסף.

(ב) בעקבות הצעדים הכלכליים שנקט האוצר באוקטובר 1977, הוגש תקציב נוסף שאושר ע"י הכנסת ב'14.3.78. מתברר שגם לאחר השלמת הצעת התקציב הנוסף ואישורה ע"י הכנסת נרשמו סטיות גדולות ומרובות מהתקציב המתוקן, הן בצד ההוצאה והן בצד ההכנסה, אף-על-פי שהצעת התקציב הוגשה, כאמור, סמוך לסוף שנת הכספים. דבר זה נובע מהיעדר מידע מעודכן ומלא בידי האוצר והמשרדים על מצב ביצוע התקציב, בעת ההכנה והאישור של תקציב נוסף.

(ג) טיטת המסגרת התקציבית של כל משרד הובאה ישירות לאישור הממשלה, שלא כבשנים קודמות, ללא דיון מוקדם עם כל משרד. כתוצאה מכך נמנע מהמשרדים לבחון את תקציביהם ביסודיות ולקיים דיון תקציבי מעמיק עם האוצר כדי לקבוע את העדיפויות ולעמוד על האפשרויות לחסכון בהוצאה.

(ד) לא תמיד היקף ההוצאה נקבע בהסתמך על הצרכים באותה שנה ודרך כלל הוא נעשה על יסוד תקציב השנה הקודמת. לדוגמא: בקביעת היקף ההוצאה בתקציב פיתוח

החינוך התמקד הדיון בשעור ההפתחה הריאלית בתקציב השנה הנוכחית לעומת תקציב השנה החולפת במונחים כספיים, בלא שנדונו בצורה יסודית צרכי פיתוח החינוך לאותה שנה, כגון במונחים של מבני חינוך חדשים שבנייתם דרושה ומבני חינוך קיימים והטעור נים שיפוך או הרחבה. על אף העובדה שהיו קיצוצים בתקציב החינוך נותרו בסוף השנה עודפים.

(ה) בגלל ליקויים מינהליים, לא נלקחו בחשבון בעת הכנת התקציב נתונים שלהם השפעה על היקף ההוצאה בסעיפי תקציב שונים וכתוצאה מכך היה צורך להגדיל במידה מרובה את ההרשאה להוצאה בסעיפים אלה במשך השנה.

4. הוועדה שמעה את הסברי הממונה על התקציבים באוצר על חלקה של האינפלציה בערעור מסגרת התקציב והשלכותיה הן על תהליך התקצוב הממשלתי והן בפיקוח על ביצועו.

להלן הסברי המשרד :

(א) טיוטת המסגרת התקציבית של כל משרד הובאה בנובמבר 1977 ישירות לאישור הממשלה מאחר שבעת הכנת התקציב לאותה שנה, הונהגה מדיניות כלכלית חדשה והיה צורך להתאים את תקציבי המשרדים לשנת 1978 למתחייב ממדיניות זו.

(ב) תהליך התקצוב סובל מהעובדה שהמשא ומתן על שכר מתמשך על פני כל השנה, מכניס גורם נוסף של אי ודאות ויחר על כן הסכמי השכר כוללים, בדרך כלל, תשלומים רטרואקטיביים בגין שנים קודמות — דבר שקשה לחזותו מראש.

(ג) כתוצאה מכך ששינויים בתקציב נעשים בדרגים גבוהים (שרים, מנכ"לים) ולא באגף התקציבים ונעשים כמה פעמים בשנה — נפגעת איכות תהליך התקצוב.

(ד) במסגרת החשב הכללי מונסת כעת לפעולה מערכת מחשב שתפקח על ביצוע התקציב.

(ה) אגף התקציבים באוצר פנה השנה למשרדי הממשלה וביקש הערכתם לגבי הצרכים שלהם ולגבי דרישותיהם להרחבת פעילות מצד אחד ולחסכון במערכת מצד שני. כן התבקשה הערכה מקבילה שתעשה ע"י הרפרנטים של אגף התקציבים במשרד האוצר.

5. לאחר עיון בממצאי הביקורת ושמיעת הסברי אגף התקציבים קובעת הוועדה כי :

(א) הוועדה תומכת בעמדת הביקורת, כי כדי שהתקציב ישמש מכשיר מתאים לתכנון הפיננסי של פעולות הממשלה ויביא להגברת היעילות והחסכון בפעולות הממשלה, יש להנהיג שיפורים בשלבים השונים בתהליך התקצוב הממשלתי בהתאם להמלצות הביקורת ותוך תיקון הליקויים שהועלו על ידי הביקורת. יש להקים פורום שבו תקבע מראש המדיניות של העדיפויות בין המשרדים השונים.

(ב) משרדי הממשלה יגישו בשלב מוקדם את הצעתם לתקציב שלהם, עם סדר עדיפויות הנראה להם.

(ג) על המשרדים לתת פירוטים מקסימליים בהצעת התקציב של המשרדים ויש לקיים מעקב שוטף על הנעשה בחברות הממשלתיות של משרדי הממשלה כדי שמשרדי הממשלה לא יוכלו לעקוף את התקציב באמצעות חברות ממשלתיות.

(ד) על אגף התקציבים להערך תוך התאמה לגסיבות הקשות של האינפלציה ולהיאבק בהתמדה כנגד ההוצאה מתוך מגמה להקטינה עד למינימום ההכרחי בלבד.

(ה) הוועדה בדעה, כי יש לקבוע הליכים מפורטים בכל הנוגע בטיפול בחריגות מן התקציב. במידה ונימצא שמשרד חרג מתקציבו מבלי שימצא הסברים מניחים את הדעת יש לקצץ מתקציבו בשנת הכספים הבאה בגובה החריגה.

ב. תקציב הבטחון וביצועו (משרד הבטחון)

1. הוועדה לענייני ביקורת המדינה דנה בממצאי מבקר המדינה ושמעה את הסברי מנכ"ל משרד הבטחון וראשי אגפי התקציבים והכספים במשרד הבטחון לגביהם.

2. להלן עיקרי הממצאים בדו"ח מבקר המדינה :

- (א) איחור בהגשת הדו"ח הכספי על ביצוע התקציב לעומת לוח הזמנים הקבוע בחוק.
- (ב) משרד הבטחון לא עדכן את ההקצבות המיועדות לעסקאות רכש שבמסגרת הסיוע ונותר עודף הרשאה גדול יחסית.
- (ג) דרך הטיפול בהקצבה לרכישת טנק דחפור לא הצביעה על עריכת הבחינה הדרושה בדבר הצורך בפריטים שצה"ל ומשרד הבטחון כוללים בתכניות הרכש ובתקציב.
- (ד) לאחר שהתכנית המקורית להצטיידות בערכות מגן להתגוננות האוכלוסיה האזרחית הושלמה, לא בוטלה גביית ההיטל.
- (ה) הסדרים שנקבעו על דעת מבקר המדינה בענין הגברת שיתוף הפעולה בין מערכת הבטחון לבין משרד האוצר בנושאי תקציב וניהול כספים לא הופעלו.

3. נציגי משרד הבטחון מסרו לוועדה את ההסברים הבאים :

- (א) משרד הבטחון עושה מאמצים כדי להגיש דו"ח כספי מוקדם ככל האפשר. האיחור נובע ממורכבות הנושא ומהיקפו.
- (ב) תכנית ההצטיידות בערכות מגן תיבחן וכל עוד לא הסתיימה יש למצוא מקור תקציבי למימון ההוצאה בנושא זה.
- (ג) אגף התקציבים של משרד הבטחון עוקב אחר הביצוע השוטף של התקציב ומכין דיווחים תקופתיים ותחזיות העזורים לו לעדכן את ההקצבות במשך השנה.

4. לאחר עיון בממצאי הביקורת ושמיעת הסברי משרד הבטחון, הגיעה הוועדה למסקנות הבאות :

- (א) הוועדה מקבלת את דעתו של מבקר המדינה, שקיום סדרי ביקורת תקינים תלוי במידה ניכרת בשמירה על הוראות החוק בדבר לוח הזמנים להמצאת דו"חות כספיים. איחור בהכנת הדו"ח הכספי על ביצוע תקציב הבטחון, פוגע לא רק בביקורת על ביצוע התקציב אלא אף על פעולות המשרד עצמו.
- (ב) עודף ההרשאה והקצבות לרכש בחו"ל, במיוחד אלה המתייחסות לרכש במסגרת הסיוע הבטחוני מעידה על כך, שהמשרד לא עושה די כדי לעדכן את ההקצבות המיועדות למטרות אלה.
- (ג) הוועדה רושמת לפנייה את הודעת משרד הבטחון שאגף התקציבים עוקב אחר המהלך השוטף של ביצוע התקציב וערוך לשינויים במשך השנה, כדי לעשות שימוש במלוא מקורות הסיוע העומדים לרשות המשרד.
- (ד) הוועדה מקבלת את דעת מבקר המדינה, כי דרך הטיפול בתכנון התקציבי של עסקת טנק דחפור אינה מצביעה על עריכת הבחינה הדרושה בדבר הצורך בפריטים, שצה"ל והמשרד כוללים בתוכניות הרכש ובתקציב.
- (ה) הוועדה רשמה לפנייה את הודעת מבקר המדינה שהנושאים של עמלות לסוכני יבוא והוצאות נציגויות מערכת הבטחון בחוץ לארץ נמצאים בבדיקת משרד מבקר המדינה.
- (ו) הוועדה קובעת שמן הנכון שמשרדי האוצר והבטחון יבחנו מחדש את יעוד כספי היטל ההתגוננות וזאת לאחר השלמת התוכנית המקורית שלביצועה נקבע ההיטל.
- (ז) הוועדה רואה בחומרה שההסדרים שהוסכם עליהם על דעת מבקר המדינה — בדבר תהליכי עבודה ושיתוף פעולה בין משרדי האוצר והבטחון בנושאי תקציב, חשבות ובנושא אים עקרוניים אחרים שמטרתם להביא ליתר תאום ביניהם — לא התממשו.
- הוועדה מבקשת ממבקר המדינה לקיים מעקב אחר ביצוע ההסדרים ולדווח על פעולותיו לוועדה בנושא חשוב זה.

ג. מבצע ליטני (צבא הגנה לישראל)

- 1. הוועדה דנה בממצאי מבקר המדינה בנושא ושמיעת את הסברי שר הבטחון, הרמטכ"ל, סגנו וקצינים בכירים אחרים.
- 2. ראוי לציין, כי בתוקף סמכותה עפ"י סעיף 17(ב) לחוק מבקר המדינה, החליטה הוועדה

למנוע פרסומם של חלקים מסויימים מדו"ח המבקר על "מבצע ליטני". בקשר לחלקים אלה סיכמה הוועדה סיכומיה והצעותיה והעבירה אותם לשר הבטחון. בהתאם לסעיף 18(א) לחוק ייראו סיכומים והצעות אלה של הוועדה כאילוי אושרו על ידי מליאת הכנסת.

3. במבצע ליטני, שהיה מבצע יוזם של צה"ל והגדול ביותר מאז מלחמת יום הכיפורים, נתגלו במסגרת ההכנות למבצע ובמהלכו ליקויים שונים. להלן העיקריים שביניהם:

(א) רשת הקריאה של חטיבת חיל רגלים לא היתה תקינה וכתוצאה מכך חלו תקלות רבות בגיוס חיילי החטיבה. עד דצמבר 1978 לא הוקם מרכז גיוס חטיבתי קבוע.

(ב) יחידה מסויימת נקראה למשימה שלא היתה מוכנה לה ויצאה למבצע כשהיא חסרה 30% מהנגמ"שים כשהשאר מזוודים חלקית מבחינת ציוד ותחמושת. בחלק מימי הפעילות לא הוגשו טופסי שיבוץ קרבי בהתאם להוראות.

(ג) חלק מהחיילים שנפגעו במבצע נפגעו כתוצאה מהפרות משמעת וטעויות.

(ד) יחידת המודיעין של מפקדת פיקוד צפון לא היתה ערוכה לחלוקה מהירה של מפות, כנדרש. כוחות שפעלו במבצע התלוננו על מחסור בחומר מודיעיני. תיקי מודיעין לגבי לבנון עודכנו בפעם האחרונה זמן רב לפני המבצע. כן נתגלו ליקויים באשר לאבטחת מסמכים מסווגים.

(ה) יחידות לא יצאו למבצע עם מספיק ערכות שתפקידן ליצור פרצה בדרכים ממוקשות וכתוצאה מכך נפגעו מספר כלי רכב.

(ו) תקלות בפעולת הטנקים שהשתתפו במבצע היו כתוצאה מחוסר הקפדה על ביצוע פקודות ותרגולות.

(ז) כתוצאה מחוסר הוראות לביצוע חסימות בקצה קו כוחותינו אירעו מספר תקריות בהן עברו כוחותינו את קצה קו ההתקדמות וגרמו אבידות בנפש וברכוש.

(ח) בבדיקה של החזרה לכשירות של חטיבת חיל רגלים שהשתתפה במבצע, נמצא איחור רב בטיפול ברכב ובהחזרת ציוד היחידה לכשירות.

(ט) נתגלו 182 מקרים של ביזה. מחסומי משטרה צבאית למניעת ביזה הוקמו באיחור.

נציגי צה"ל מסרו לוועדה, כי ממצאי המבקר מקובלים עליהם. חלק נכבד של הליקויים עליהם הצביע המבקר תוקן וחלקו האחר נמצא בתהליך של תיקון.

להלן ההסברים שניתנו על ידי צה"ל להערות המבקר:

— באשר לגיוס חטיבת חיל הרגלים תוקנה רשת הקריאה ותרגיל לקריאת מילואים הראה שהמצב תקין.

— ביחידה המסויימת שנמצא שיצאה למבצע כשהיא חסרה ציוד, תוקן הדבר והציוד הושלם.

— עניין השיבוץ הקרבי טופל והופנתה תשומת הלב לפקודת מטכ"ל המחייבת בנושא.

— באשר לנפגעים הרי שלגבי חלק מהם קשה היה לבצע את ההוראות במלואן לאור תנאי קרב מיוחדים.

— התקלות לגבי היערכות המודיעין בפיקוד צפון תוקנו.

— באשר למעבר קצה ההתקדמות — הוצאו פקודות מפורטות והוראות בנושא. לדעת נציגי צה"ל, תקלה זו לא תישנה במבצעים בעתיד.

— באשר לציוד שלא הוחזר לתקינות במועד ולא טופל — מחסני היחידה נבדקו, טופלו והתוצאה חיובית.

— נגד נוטלי הביזה נפתחו תיקים והם הובאו לדין בשיפוט משמעתית או הועמדו לדין במשפט לאחר חקירת מצ"ת. (רשימה הכוללת שמות הקצינים והחיילים שהורשעו בנטילת ביזה הומצאה ע"י שר הבטחון לוועדה).

4. לאחר שהוועדה דנה בנושא במשך 3 ישיבות ושמעה את ההסברים לגבי היא קובעת:

(א) הוועדה בדעה, כי התקלות שהיו במבצע ליטני יש לראותן בחומרה מיוחדת לאור

העובדה שהמבצע היה יזום על ידינו, המלחמה לא היתה נגד צבא סדיר, לא היו קרבות קשים בשטח ולמעשה היו בו כמעט כל התנאים להפעלת כוחות עם מינימום תקלות.

(ב) הוועדה רואה את נושא המשמעת בצה"ל כאחת מבעיות היסוד והיא רואה בדאגה רבה את הליקויים שנתגלו בנושא זה כמעט בכל הדרגים ובכל השטחים במבצע ליטני.

(ג) הוועדה רואה את התקלות שנתגלו בגיוס כוחות המילואים, כחמורות במיוחד לאור העובדה שצה"ל הינו ברובו צבא מילואים. ליקויים בתהליך הגיוס — משמעותם פגיעה במערכת גדולה. מכאן הצורך בתרגולים מתמידים ובענישה חמורה של המפקדים והחיילים שיתרשלו במילוי צווי הקריאה או לאתראים הישירים למערכת הגיוס.

(ד) הוועדה מודאגת במיוחד מהמספר של מקרי הביוזה כפי שהצביע עליהם דו"ח המבקר. נושא המוסר, טוהר המידות וטוהר הנשק היה, וראוי שיהיה, ערך עליון בצה"ל. על צה"ל לא רק להוציא הוראות ברורות בנושא זה אלא לקיים, מבעוד מועד, ובאופן מתמיד ושיטתי מערכת הסברה וחינוך שמטרתה הבטחת השמירה על ערכים נעלים אלה.

(ה) הביקורת הפנימית בצה"ל — חשיבותה מכרעת אם מתקנים מיד את הליקויים עליהם היא מצביעה. העובדה שהערות צוות ביקורת מטכ"לי בנוגע לאי-עדכון תיקי מודיעין שהוערו 4 חודשים לפני המבצע — לא נלקחו לתשומת לב מיידית, הינה תופעה שאין להשלים עימה בשום פנים.

(ו) טופס השיבוץ הקרבי כולל מידע אישי חשוב. אי מילוי טופס זה בהתאם להוראות, אין לו הצדקה במיוחד כאשר יש בו אספקט מוסרי, כי מדובר באחריות כלפי משפחות נעדרים וכו'.

(ז) הוועדה לא שוכנעה מהסברי צה"ל לגבי אותם המקרים שחיילים נפגעו כתוצאה מהפרות משמעת וטעויות. כל עוד קיימת פקודה ללא סייגים אין הוועדה יכולה לקבל את ההסברים לאי-מילוי הפקודות.

(ח) הוועדה בדעה, כי על צה"ל לתת פרוסום נרחב יותר של פסקי הדין של בתי הדין הצבאיים, במיוחד בנושאים משמעתיים.

(ט) הוועדה ממליצה בפני שלטונות הצבא לבדוק את האפשרות לנקוט במדיניות שמצד אחד תתן תמריצים למפקדים ולחיילים מצטיינים כגון: נקודות זכות בתיק האישי למפקד שיחידתו נמצאה מצטיינת בביקורת הנערכות בה ומצד שני למפקד שהביקורת העלתה דברים רבים לא תקינים ביחידתו לרשום נקודות חובה בתיקו האישי.

(י) הוועדה קיבלה החלטה לפנות למבקר המדינה שיפעיל את ביקורתו כדי לקיים מעקב בדבר תיקון הליקויים שנתגלו במבצע ליטני והנמצאים בתהליך של תיקון ע"י צה"ל ולדווח לה תקופתית על תוצאות המעקב.

(יא) הוועדה פונה למבקר המדינה לקיים מעקב ולדווח לה על האמצעים שנקטה מערכת הבטחון ליישום הלקחים שהופקו בעקבות מבצע ליטני, הן בפקוד הצפון והן בפקודים אחרים, זאת כדי למנוע הישנות ליקויים כאלה גם בפקודים אחרים.

(יב) הוועדה מציינת בהערכה את הודעת צה"ל, כי ניגש לתיקון חלק מהליקויים עליהם הצביע המבקר והיא מחזקת ידי צה"ל להמשיך בתהליך של תיקון הליקויים והפקת הלקחים.

(יג) הוועדה מציינת בהערכה את הודעת המבקר על שיתוף הפעולה לו זכה מצד שר הבטחון ומערכת הבטחון, בביצוע ביקורתו במבצע ליטני. כן מציינת הוועדה לשבח את ההסברים המלאים והענייניים שנמסרו ע"י שר הבטחון והרמטכ"ל לחברי הוועדה, הן לגבי מבצע ליטני והן לגבי שאלות שנשאלו ע"י חברי הוועדה בנושאים הנוגעים לצה"ל בכללו.

ד. טיפול בנוער מנותק (משרד החינוך והתרבות)

1. הוועדה דנה בממצאי הביקורת של מבקר המדינה בנושא, ושמעה הסברים מפי נציגי משרד החינוך והתרבות.

2. הנוער המנותק מהווה למעלה מ-7% מהנוער בגיל 17—14 (כ-15,000 בני נוער בשנת 1977) נוער זה נמצא בטיפול בידי מספר משרדי ממשלה, רשויות מקומיות ואירגונים ציבוריים. הביקורת של מבקר המדינה בנושא זה מתייחסת לבחינת הטיפול של משרד החינוך והתרבות.

3. בביקורת נתגלו מספר ליקויים שהעיקריים ביניהם:

(א) בין פעולות משרד החינוך והתרבות לבין פעולות משרד העבודה והרווחה יש חפיפה רבה. נעשו נסיונות לקבוע דפוסים לחלוקת עבודה ולתיאום בין שני המשרדים אך הם לא עלו יפה.

(ב) למשרד החינוך והתרבות אין עדיין נתונים לגבי נשירת תלמידים שהחלו ללמוד במסגרת שאינה חובה ונשרו ממנה, כן לא היו בידי המשרד נתונים על מספר נערי חבורות נוער שנקלטו בצה"ל.

(ג) משרד החינוך והתרבות לא הוציא הנחיות בכתב בדבר מאפייני הרקע ובדבר הגיל של אוכלוסיית הנערים שתקבל טיפול במסגרת חבורות ובדרך כלל אינו משתתף בהחלטות בשדה בדבר האוכלוסייה שיש לטפל בה.

(ד) משרד החינוך והתרבות לא ערך מחקר מקיף להערכת השינויים שחלו בנערים מאז שנתקבלו לטיפול אצל המדריכים ועד לפרק זמן לאחר סיומו, מבחינת השתלבות במסגרת לימודים, עבודה ושרות צבאי.

(ה) המשרד לא שיפר את שיטת המיון לפיה מתקבלים מדריכי חבורות נוער לעבודה, דבר הדרוש נוכח שיעור התחלופה בין המדריכים שהוא גבוה במיוחד בשנה הראשונה.

4. הוועדה שמעה הסברים מפי נציגי משרד החינוך והתרבות לפיהם:

(א) ריבוי הגורמים המטפלים בנוער מנותק ללא מסגרת מרכזית אחת מקשה על קבלת דיווח על נערים העובדים אצל מעסיקים בודדים.

(ב) בהערות שר האוצר נאמר, כי לאחרונה הונהגה כרטסת מעקב אחר ההנכיים בחבורות נוער.

(ג) קיימת בעיה קשה מאד של השגת כוח אדם מתאים לעבודה עם נוער מנותק וחלק מהבעיה היא תחלופה של כוח האדם במסגרות המשקמות.

(ד) המשרד מכיר בצורך לערוך מחקר ומעקב אחר הפעולה בחבורות הנוער, אך הדבר לא יצא אל הפועל מאחר ועד היום לא נמצאו חוקרים שיסכימו לערוך מחקר כזה. המשרד נמצא במו"מ עם צוות חוקרים באוניברסיטת חיפה בבית הספר לעבודה סוציאלית על מנת שאלה יעבדו כללי מדידה והערכה של עבודה עם נוער מנותק.

(ה) המשרד מודע לצורך במיון קפדני של המועמדים להדרכה והוא עשה נסיונות לשיפור רמת המיון של מדריכים של חבורות הנוער.

(ו) בהערות שר האוצר נמסר כי הנחיות מפורטות בכתב בנושא מאפייני הרקע של אוכלוסיית הנערים, נמצאות בשלבי הכנה סופיים והן תפורסמנה בקרוב על ידי המשרד.

(ז) נציג משרד החינוך והתרבות הבהיר, כי הנושא של מגיעת הנשירה נמצא כעת בטיפול המשרד מתוך ראייה מערכתית כוללת בהתאם למסקנות ועדת החינוך והתרבות של הכנסת. הוצאו הוראות מנכ"ל בנדון וכעת נבדק ביצוע ההוראות. המשרד גם הפעיל מספר גדול של תוכניות שיקומיות ייחודיות לתלמידים נושרים וביניהן: הפעלת כ-100 מועדוניות ופגישות יום בשכונות המצוקה, מתן שירותי הוראה לנערים במועדון, בביתו של הנער או בביתו של המורה, פעם או פעמיים בשבוע; פתיחת לשכות יעוץ לנוער מנותק (8 לשכות כיום).

(ח) מערכת הנחיה של עובדי המשרד למדריכי חבורות נוער לא התפתחה כראוי בגלל מחסור בכוח אדם ומפאת הקפאת תקנים.

5. לאחר עיון בממצאי מבקר המדינה ושמיעת הסברי משרד החינוך והתרבות קובעת הוועדה כדלהלן:

(א) היקף הבעיה של נוער מנותק, העובדה שפחות ממחצית הנוער המנותק נמצאת במסגרת טיפולית כל שהיא, ריבוי הגורמים המטפלים בנושא והעובדה שהנסיונות לתיאום

וחלוקת עבודה בין הגורמים השונים לא עלו יפה — מחייבים טיפול מרוכז ומתואם בנושא בו יקחו חלק משרדי הממשלה והגופים הנוגעים בדבר. ניתן להגיע לפתרון כעיה זו באחת משתי האפשרויות דלהלן:

— הקמת רשות ממלכתית עליונה.

— הקמת גוף בינמשרדי כאשר האחריות תהיה בידי משרד אחד.

(ב) עד שתוקם רשות או גוף בינמשרדי כאמור לעיל, על משרד החינוך והתרבות להגביר מאמציו להשגת כוח אדם מתאים לטיפול בנוער המנותק, ולהגביר את המידוע בנושא. על המשרד לעשות לריכוז הטיפול בנוער מנותק ברשויות מקומיות בידי יחידה אירגונית אחת.

(ג) הוועדה בדעה, על פי ממצאי מבקר המדינה, שעל משרד החינוך והתרבות והרשויות המקומיות, להגביר את פעולתן בקרב הנערים הצעירים, עד גיל 16, שאינם לומדים ואינם עובדים, שכן קבוצה זו בשלבי ניתוק ראשוניים ויש, כנראה, סיכוי רב יותר להצלחת הטיפול בהם.

(ד) על משרד החינוך והתרבות להגביר המאמץ שהוא עושה, על מנת להשיג חוקר או קבוצת מחקר שתערוך מחקר ומעקב אחר הליכי הפעולה בחבורות הנוער ותוצאותיה. הן בהערות שר האוצר והן בהסברי המשרד בפני הוועדה הוכר הצורך בעריכת מחקר כזה דבר שיביא לקידום הנושא של הטיפול בנוער מנותק.

(ה) החברות להנחית המדריכים ששרותיהן נרכשו ע"י משרד החינוך והתרבות באמצעות מכרזים לא הקפידו לפעול באופן התואם את תנאי המכרז ועל המשרד להגביר את פיקוחו על חברות אלה כדי לוודא ביצוע פעולותיהן כנדרש במכרזים.

(ו) הוועדה קובעת בעקבות ביקורתו של מבקר המדינה ותשובות משרד החינוך והתרבות כי משרד החינוך והתרבות עשה ועושה רבות לקידום הטיפול בנוער מנותק, בהתחשב בכוח האדם ובאמצעים התקציביים העומדים לרשותו בנושא חשוב זה. הוועדה מצטרפת להערכת מבקר המדינה "שעוד דרוש להעמיק את הפעולות — ועוד לא מוצו כל האפשרויות להשיג את המטרה".

(ז) הוועדה פונה למבקר המדינה לקיים מעקב בנושא חשוב זה ולדווח לה על תוצאות המעקב.

הצעות חברי כנסת שאינם חברי הוועדה

בהתאם להחלטת הוועדה לעניני ביקורת המדינה מונחות בזה על שולחן הכנסת הצעות חברי הכנסת תופיק טובי וצירלי ביטון:

לנושא 1

חבר הכנסת תופיק טובי מציע: במקום הצעת הוועדה יבוא:

תהליך התקצוב הממשלתי

1. הוועדה מקבלת את ממצאי מבקר המדינה בנושא תהליך התקצוב הממשלתי. הוועדה ערה במיוחד לממצאים של מבקר המדינה המתיחסים לתהליך התקצוב של ההוצאה לתשלום מענקים לרשויות המקומיות בו לקחו חלק בשנים האחרונות כפי שצויין נציגי אגף התקציבים באוצר, נציגי משרד הפנים ונציגי מרכז השלטון המקומי.

2. הוועדה קובעת כי על הרשויות המקומיות להגיש בזמן למשרד הפנים נתונים מעודכנים לביסוס הערכות ההכנסות וההוצאות הצפויות לרשויות המקומיות. על משרד הפנים להתחשב בנתונים אלה לקבוע על פיהם קריטריונים שווים לכל המועצות יהודיות וערביות לקבלת הרשאה להוצאות ולתשלום מענקים. בתהליך התקצוב של ההוצאות לתשלום מענקים לרשויות המקומיות יתחשב שר האוצר בנתונים שקיבל מנציגי משרד הפנים ונציגי מרכז השלטון המקומי.

לנושא 2

חבר הכנסת תופיק טובי מציע: במקום הצעות הוועדה יבוא:

תקציב הביטחון וביצועו

תיכנון וביצוע בפרטי הוצאה — הוצאות להתגוננות אזרחית

על-פי חוק ההתגוננות האזרחית תשי"א—1951, התקין שר הבטחון, בהסכמת שר העבודה ובאישור ועדת החוץ והבטחון וועדת הכספים של הכנסת את תקנות ההתגוננות האזרחית (היטל ציוד אישי) תשל"ל—1970 שלפיהן יהיה כל תושב זכאי לקבל מסכה להגנה בפני גזים ואם טרם מלאו לו ארבע שנים — ציוד מתאים אחר בפני גזים. למימון ההוצאה גובה המוסד לביטוח לאומי מאת כל מבוטחיו היטל בשיעור של 0.3% מההכנסה ומעביר את דמי הגבייה באמצעות משרד האוצר למשרד הבטחון.

1. הוועדה רושמת לפניה את ממצאי דו"ח מבקר המדינה הקובעים בין היתר כי:

(א) גביית ההיטל שמלכתחילה היתה אמורה להימשך שלוש שנים עדיין נמשכת. עד סוף שנת הכספים 1977 העביר משרד האוצר למשרד הבטחון 492 מיליון ל"י הכנסה מגביית ההיטל שהעביר אליו המוסד לביטוח לאומי.

(ב) בשנת 1977 נבדק במעבדות צה"ל מדגם של ערכות משנות הייצור הראשונות 1969—1970. הבדיקה העלתה שהרתמות של המסכות התקלקלו מהמגע בין אבומי המתכת של הרתמות לבין הגומי ממנו הן עשויות. בהקשר זה אמד נציג צה"ל שהשתתף בדיון של הוועדה הבין-משרדית שאורך חיי הערכות יהיה 13 שנה אם יוחלפו האבזמים. במערכות שיוצרו משנת 1976 ואילך הותקנו אבזמים מחומר פלסטי. בתכנון התקציבי לשנת הכספים 1978 נכלל סכום של 30 מיליון ל"י לצורך תיקון ורענון הערכות.

2. הוועדה ממליצה לשר העבודה והרווחה להורות למוסד לביטוח לאומי להפסיק את גביית ההיטל (היטל ציוד אישי) לאחר שהעודף התקציבי בפרטים הנידונים הולך וגדל ולאחר שהתוכנית המקורית הושלמה ונוכח הממצאים בדבר איכות הערכות.

לנושא 3

חבר הכנסת תופיק טובי מציע: במקום הצעות הוועדה יבוא:

מבצע ליטני

1. הוועדה רואה בדאגה את העובדות שהובאו בממצאי הביקורת של מבקר המדינה על מבצע ליטני — מבצע היוזם על ידי צה"ל.

2. הוועדה מתייחסת בחומרה רבה לעובדות שמגלה מבקר המדינה בנושא הביזה בעת המבצע כאשר בין נוטלי הביזה (182 איש) שנחפסו ישנם חיילים וקצינים ובין פריטי הביזה ישנם דברי חשמל כגון מקרר, טלוויזיה, רשם קול, רדיו, מחשב כיס ועוד.

3. הוועדה קובעת כי על הממשלה לנקוט בצעדים חמורים נגד נוטלי הביזה בעת מבצע ליטני ולהקפיד על מדיניות המכבדת את רכושם וריבונותם של העם בלבנון.

לנושא 4

חבר הכנסת צ'רלי ביטון מציע: במקום הצעת הוועדה יבוא:

טיפול בנוער מנותק

1. הוועדה מזדהה עם דעת מבקר המדינה הקובעת כי הפער התברתי הוליד תופעות קיטוב בגיבוש אופיו והלך רוחו של הנוער בישראל, וכן כי התופעות של שליחת רסן ופריקת עול במקרים רבים

הן מתוך מצוקה חומרית ונפשית ותחושת קיפוח. משימה ממלכתית היא לכוון אף כוחות אלה לאפיקים קונסטרוקטיביים.

2. הועדה פונה לוועדת השרים לענייני רווחה חברתית לפעול למימוש המלצות ועדת ראשי-הממשלה לילדים ובני נוער במצוקה שהוגשו לראש הממשלה ביוני 1973, ובמיוחד לבצע ההמלצה בדבר ריכוז התיפקודים בחינוך הבלתי פורמלי בנוער השוליים — בידי משרד אחד. גם הוועדה לבירור נושא הפשיעה בישראל שהגישה את הדו"ח שלה לראש הממשלה בפברואר 1978 התייחסה לנושא חינוך ושירותי נוער ונתנה המלצות בתחום זה. גם היא המליצה שכל השירותים הניתנים לנוער במצוקה ולנוער עברייני ירוכזו במשרד ממשלתי אחד.

3. הועדה פונה לשר האוצר להקציב את המשאבים הדרושים לפעולות השיקום והטיפול בנוער המנותק.

חלק ב'

א. בטיחות קרינה (משרד ראש הממשלה — הוועדה לאנרגיה אטומית)

1. הוועדה דנה בממצאי הביקורת של מבקר המדינה בנושא ושמעה הסברים מפי נציגי הוועדה לאנרגיה אטומית ונציגי משרד הבריאות.

2. במרכז למחקר גרעיני שבנחל שורק, קיימת מחלקת בטיחות קרינה (להלן: היחידה), המספקת שירותי פיקוח, ייעוץ ומדידות בנושא סכנות קרינה מייננת בישראל. על פי פניית משרד הבריאות הסכים המרכז למחקר גרעיני לקבל על עצמו חלק מתפקידי המשרד, בתחום הפיקוח על מעבדות ומתקנים, שבהם מוחזקים חומרים רדיו-אקטיביים ועל מכשירי קרינה לטיפול רפואי.

3. בביקורת נתגלו ליקויים שהעיקריים ביניהם:

(א) לא היתה הקפדה על שמירת תיעוד בדבר היתרים שהוצאו ע"י משרד הבריאות לעסוק בחומרים רדיו-אקטיביים ולא ננקטו צעדים נגד בעלי המתקנים שלא היו בידיהם היתרים תקפים.

(ב) לא נקבעו ע"י היחידה קריטריונים בדבר בדיקה ואישור של מועמדים, כאחראים לאבטחת קרינה במקומות ברי-פיקוח.

(ג) לא בכל המקרים הופנו העובדים ע"י מקומות העבודה לעריכת בדיקות רדיו-טוקסולוגיות בתדירות הדרושה.

(ד) בדו"חות הפיקוח לא השתקפו פרטים מלאים בדבר הפעולות שבוקרו ומהתיקים של היחידה לא ניתן לדעת, אם המתקנים עדיין פעילים.

(ה) רופאים ואנשי סגל בבתי חולים לא נדרשו לעבור הכשרה מיוחדת, למרות שהעסקתם קשורה במגע עם מיכשור מיוחד ומורכב ועם חומר רדיו-אקטיבי. בבתי החולים לא נערכו בדיקות רפואיות לרופאים ואנשי סגל ונתגלו ליקויים באחסנת ואחזקת חומר רדיו-אקטיבי בבתי החולים.

(ו) בנמל התעופה לא ערכו פקידי המכס ביקורת על תכולת מטענים רדיו-אקטיביים בעת שחרורם, וזאת לנוכח סכנת הקרינה. אי עריכת ביקורת כזו עלולה להיות מנוצלת להעברת טובין, שלא כדין.

(ז) היחידה דורשת מיבואנים לתת דיווח חודשי מפורט, על מכירת חומר רדיו-אקטיבי לצרכנים. במספר מקרים לא עמדה היחידה על קבלת הדו"חות מן היבואנים במשך זמן רב (יותר משנתיים).

(ח) גופים במערכת הבטחון רוכשים מוצרים ומפעילים מכונות המפיקות קרינה; היחידה אינה מקבלת מהם דו"חות ובכך נמנע ממנה פיקוח על גופים אלה.

4. מתוך "הערות שר האוצר", הסברי נציגי הוועדה לאנרגיה אטומית ומשרד הבריאות לממצאי מבקר המדינה עולה כי :

(א) המרכז יקפיד על רישום ע"י היחידה של כל הפרטים הדרושים ועל שמירת ההיתרים שהוציא משרד הבריאות, לעסוק בחומרים רדיואקטיביים.

(ב) יעובדו קריטריונים בדבר בדיקה ואישור של מועמדים כאחראים להבטחה מפני קרינה במקומות הנתונים לפיקוח.

(ג) היחידה תודא עריכת בדיקות רדיוטקסולוגיות על פי תנאי הרשיון, ותנהל מעקב על תוצאות הבדיקות.

(ד) היחידה תרשום בתיקים את תאריכי עריכת הביקורות וכן את העובדה אם המתקנים עדיין פעילים.

(ה) משרד הבריאות נדרש לדאוג שרופאים ואנשי סגל בבתי חולים, הנמצאים במגע עם חומר רדיואקטיבי יקבלו הכשרה להפעלת המיכשור ולסכנות הכרוכות בכך.

(ו) מנהל המכס הודיע למשרד מבקר המדינה, שנעשו סידורים להבטחת פיקוח יעיל על תהליך השחרור של מטענים רדיואקטיביים, הן מבחינת הבטיחות והן מבחינת ביקורת המכס.

(ז) היחידה לבטיחות הקרינה דיווחה למשרד הבריאות על יבואנים שלא דיווחו על מכירת חומר רדיואקטיבי לצרכנים, אך לא ננקטו צעדים נגד היבואנים, כי חובת הדיווח החודשי לא מעוגנת בחוק.

(ח) גידול הצרכנים שיש לפקח עליהם הוא עצום ואין בידי משרד הבריאות תקציב, כח אדם ומכשירים חדישים במידה מספקת, על מנת לבצע פיקוח יעיל בהיקף הנדרש.

5. לאחר עיון בממצאי הביקורת, ב"הערות שר האוצר" וקבלת ההסברים מפי נציגי הוועדה לאנרגיה אטומית ומשרד הבריאות, קובעת הוועדה כדלהלן :

(א) הוועדה בדעה, כי התחיקה הקיימת היום בישראל באשר לפיקוח על סכנות קרינה מייננת איננה מקיפה ומושלמת דייה. הפיקוח על הקרינה מסתמך היום על חוקים, תקנות, פקודות וצווים אשר אינם מכסים את כל תחום הטיפול בנושא חשוב זה. הוועדה רשמה לפנייה, כי משרד הבריאות מכין תקנות נוספות בנושא, אך אין דבר זה יכול לפתור את הבעיה בכללותה ולכן פונה הוועדה למשרד הבריאות לחוקק תחיקה ממלכתית מקיפה לפיקוח על סכנות הקרינה.

(ב) הוועדה קובעת, כי לנוכח הגידול הרב במספר המעבדות והמתקנים במדינה שבהם נמצאים חומרים רדיואקטיביים, אין באפשרות היחידה לבטיחות הקרינה, לבצע את הפיקוח על הקרינה בצורה היעילה והבטוחה ביותר כנדרש וזאת מאחר ואין כח האדם והציוד הנמצאים ביחידה מספיק והמיכשור הנמצא בידיה התיישן בחלקו. הוועדה, לכן, בדעה שיש להגדיל את מספר התקנים ביחידה ולקיים בדיקה של הצרכים מבחינת המיכשור, על מנת שהיחידה תחזוק ויאופשר לה למלא את תפקידה כהלכה.

(ג) לדעת הוועדה יש להגביר ההדרכה של האנשים המשתמשים באיזוטופים ובמכונני רנטגן. כמוכך, יש להוציא הוראה, לפיה יוכלו צרכנים לעבוד עם איזוטופים רק לאחר קבלת הכשרה והדרכה מתאימה.

(ד) הוועדה רשמה לפנייה הודעת מנהל המכס למשרד מבקר המדינה, כי נעשו סידורים להבטחת פיקוח יעיל על תהליך השחרור של מטענים, המכילים חומרים רדיואקטיביים, עד למסירתם לבעלי ההיתרים, הן מבחינת הבטיחות והן מבחינת ביקורת המכס. הוועדה בדעה, כי צריך להיות הסדר שוטף קבוע באשר לביקורת המכס על תכולתם של מטענים שיש בהם סכנת קרינה. יש לבדוק את האפשרות לקביעת איש מכס שיקבל הכשרה מיוחדת לבדיקת המטענים.

(ה) באשר להסדרי הפיקוח על הקרינה במוסדות מערכת הבטחון, רושמת הוועדה לפנייה את הודעת המרכז, כי היחידה תקבע את ההסדרים הדרושים לפיקוח בנושא זה.

(1) הוועדה רושמת לפני הודעת מבקר המדינה, כי משרדו יבדוק את הסידורים שנעשו ע"י המכס (כמצויין בסעיף 4) וימשיך לקיים מעקב אחרי הסדרי הפיקוח על הבטיחות הרדיולוגית במתקנים מדעיים במערכת הבטחון (כמצויין בסעיף 5). מאחר ובנושא הקרינה קיימת בשנים האחרונות התפתחות רבה מבחינת כמות המתקנים והמכשירים היוצרים קרינה מייננת ולאור הסכנות לבריאות האנשים הבאים במגע עם חומרים רדיואקטיביים, פונה הוועדה למבקר המדינה לקיים ביקורת מעקב אחר הגופים העוסקים בחומרים רדיואקטיביים ואחר ההסדרים החוקיים והמינהליים הקיימים בנושא.

ב. פיקוח על התנועה (משרד הפנים — משטרת ישראל)

1. הוועדה דנה בממצאי מבקר המדינה ושמה את הסברי משטרת ישראל לגביהם.
2. להלן עיקרי הממצאים בדו"ח מבקר המדינה:
 - (א) פיקוד המשטרה לא קבע עדיין את החלוקה הפונקציונאלית הרצויה בין לשכות התנועה ולשכות הסיור באשר לפיקוח על התנועה.
 - (ב) בקטעים מסוימים בכבישים הבין-עירוניים שבאחריות מרחב ירושלים, כמעט שלא קיים פיקוח ולא היתה נוכחות של המשטרה; חוסר פיקוח היה גם במרחבי חיפה והנגב ובנפת עזה.
 - (ג) פגמים או מפגעים בכבישים הבין-עירוניים במרחב ירושלים ובמרחב הנגב — לא דווחו כנדרש באמצעות לשכת התנועה לגופים העוסקים בתיקון או בסילוק המפגעים.
 - (ד) פעילות האכיפה התרכזת בעיקר כלפי עבירות חניה לסוגיהן (כ-80%) והאכיפה בעקבות עבירות, המהוות בדרך כלל סיבה לתאונות דרכים, קטנה מאוד יחסית.
 - (ה) לא נערך תכנון חודשי להפעלת המכשירים האלקטרוניים למדידת המהירות (ממא"ל) כנדרש והמכשיר האחד שהיה במרחב ירושלים כמעט שלא הופעל בתחילת שנת 1978.
 - (ו) יחידות לא ניהלו רישום סדיר של הפעלת מדי המהירות האלקטרוניים.
5. נציגי משטרת ישראל מסרו לוועדה את ההסברים הבאים לגבי ממצאי מבקר המדינה:
 - (א) משטרת ישראל הודיעה שכח האדם המטפל בנושא התנועה יועבר לכוחות מקצועיים.
 - (ב) קיים מחסור בכח אדם שאינו מאפשר פיקוח הדוק יותר על התנועה בכבישים בין-עירוניים מסוימים. מאחר שכ-80% מהתאונות קורות בערים, שמה המשטרה את הדגש על פיקוח בכבישים עירוניים.
 - (ג) המשטרה תקפיד על כך שהיחידות ינהלו רישומים על פגמים או מפגעים בכבישים וידווחו על כך.
 - (ד) המשטרה תיתן עדיפות לפיקוח על עבירות המבוצעות תוך כדי תנועה, לעומת עבירות חניה.
 - (ה) המשטרה תקפיד שהמרחבים יערכו תכנון חודשי להפעלת המכשירים למדידת המהירות, אי הפעלת הממא"ל בתחילת 1978 נבעה מחוסר כח אדם.
 - (ו) המשטרה תקפיד שהיחידות ינהלו רישום סדיר של הפעלת הממא"ל.
 - (ז) על פי הנחיות שר הפנים, נקבע נושא המלחמה בתאונות הדרכים כנושא בעל עדיפות גבוהה, לשנת הכספים 1979. המשטרה הכינה תכנית להיערכות המשטרה בהתאם, ובכלל זה תגבור סיירת הבטיחות בתל-אביב ב-80 משרות נוספות, הפעלת שתי סיירות בטוחות נוספות בירושלים ובחיפה, חיזוק מערך התביעה המשטרתית ב-20 תובעים נוספים ורכישת ציוד לפיקוח על התנועה בלמעלה מ-100 מיליון לירות. בנוסף על כך מסתייעת המשטרה במלחמה בתאונות הדרכים בהדרכה והסברה, בשיפורים הנדסיים ובאכיפת החוק.

4. לאחר עיון בממצאי הביקורת ושמיעת הסברי משטרת ישראל, הגיעה הוועדה למסקנות הבאות :

(א) הוועדה רשמה לפנייה הודעה נציגי משטרת ישראל, כי בשנת 1979 קטן מספר תאונות הדרכים ב-13.1% לעומת 1978 וישנה ירידה של 14% במספר הנפגעים. מנתונים אלה ניתן להסיק, כי הצעדים שנקטו ע"י המשטרה הביאו להקטנת מספר תאונות הדרכים והוועדה בדעה, שיש להרחיבם ולהגביר את הפיקוח על התנועה בדרכים.

(ב) הוועדה בדעה, כי על אף המחסור בכח אדם ובאמצעים טכניים, יש באפשרותה של המשטרה להגביר את אכיפת החוק במוקדי התאונות בעזרת כח האדם ובאמצעים העומדים לרשותה ; מה עוד שבינתיים החלה המשטרה לקבל ציוד נוסף.

(ג) הוועדה ערה למחסור הקיים במשטרה בכח אדם ובציוד מתאים לפיקוח על התנועה (כגון : מדי מהירות אלקטרוניים, מצלמות, רכב וכדומה). כן ערה הוועדה לעובדה, כי הגברת הפיקוח על התנועה ואכיפת חוקי התנועה ע"י המשטרה, כרוכה בסכומים כספיים ניכרים, אך מאידך, אין להתעלם מן העובדה שכתוצאה מתאונות הדרכים, נגרמים נזקים כלכליים גדולים ונזקים לגוף שאין להעריכם בכסף. לכן הוועדה בדעה, שיש להקציב משאבים נוספים, במסגרת האפשרויות, לפיקוח, הכוללים כח אדם ומיכשור שיאפשרו הרחבה ניכרת של הפעילות בתחום מניעת תאונות הדרכים. צעדים ראשונים בכיוון זה נעשו כבר לאחרונה ויש להשלימם.

(ד) הוועדה מאמצת עמדת הביקורת לפיה על משטרת ישראל לפעול כדלהלן :

להרחיב המחקר המדעי בנושא התנועה, לפתח שיטות פיקוח יעילות תוך הפעלת מיכשור מתוחכם (כולל מצלמות ניידות) במיוחד בערים.

לצורך מציאת נקודות חורפה בכבישים, יש לשכלל ולהרחיב את איסוף הנתונים על עומס התנועה בכבישים, עבירות תנועה ותאונות ולנתחם בצורה מעמיקה יותר, זאת מתוך מגמה לקבוע סדרי עדיפויות תוך ניצול יותר יעיל של כח האדם והמיכשור הקיימים.

יש לשקול העברת משקל הכובד לטיפול בעבירות הנעשות תוך כדי תנועה ושטופן תאונות, ע"י שוטרי לשכות הסיוע וזאת אף אם הדבר יבוא על חשבון רישום דו"חות על עבירות חניה.

יש להרחיב את פעולות ההסברה ולהגביר את הפיקוח במקומות המועדים לפרענות מבחינת מספר תאונות הדרכים שבהן היו מעורבים הולכי רגל.

נוכח הנסיון שנרכש בהפעלת הפיקוח באמצעות חוליות משותפות של משטרת ישראל והמשטרה הצבאית, יש לבדוק את האפשרות של הקמת חוליות משותפות למשטרה ולאנשי המשמר האזרחי ופנסיונרים של המשטרה. יש גם לשקול את האפשרות של גיוס אנשים אחרים כדוגמה : עובדי מדינה או קציני צבא, הנעים מכוח תפקידם בלאו הכי בכבישי הארץ, לפיקוח על התנועה וזאת לאחר שיקבלו אימון מרוכז מתאים.

(ה) הוועדה רושמת לפנייה, כי מבקר המדינה מקיים ביקורת מעקב על התקדמות המשטרה בהגברת הפיקוח על התנועה.

ג. אבטחת הציבור מפני פעילות עוינת (מערכת הבטחון — בטחון פנים)

1. בסיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדין וחשבון שנתי 27 של מבקר המדינה, בנושא אבטחת הציבור מפני פעילות עוינת, כפי שאושרו על-ידי הכנסת, נתבקש מבקר המדינה לעקוב אחר השלמת הביצוע של גוהלי שיתוף הפעולה בין משטרת ישראל לבין צה"ל. משרד מבקר המדינה בדק את הנושאים האמורים, במיוחד עקב אירוע הטרור בכביש החוף ביום 11.3.1978.

2. הוועדה דנה בממצאי מבקר המדינה ביולי 1979 ושמעה את הסברי משטרת ישראל וצה"ל לגביהם.

3. על סמך עיון בממצאי הביקורת ועל סמך ההסברים שנתקבלו, קובעת הוועדה כדלהלן:

(א) האחריות שהוטלה על משטרת ישראל בנושא בטחון פנים מחייבת היערכות מתאימה של המשטרה על מנת שתוכל לתת תשובות יעילות למשימות הרבות והמשתנות בתחום זה. המשטרה והגורמים האחראים לה, חייבים לבחון את מבנה המשטרה והיערכותה, לקבוע את המשאבים בכח אדם ובציוד, הנחוצים לה לביצוע המשימות שהוטלו עליה ולדאוג לכך שהמשטרה תקבל משאבים אלה בהקדם.

(ב) ממצאי הביקורת נוגעים לנושאים שדרוש בהם שיתוף פעולה לפעמים מידי, פשוטו כמשמעו, בין משטרת ישראל וצה"ל. לדעת הוועדה עוד לא נמצא הפתרון הקובע, הלכה למעשה, למי משני הגורמים הסמכות להורות ולהבטיח באופן חד-משמעי, את חלוקת התפקידים והאחריות באירועים מיוחדים. דוקא במקרים מעין אלה, קיים חשש לתקלות חמורות כתוצאה מאי-בהירות. אף לאחר שמיעת ההסברים מנציגי הגורמים הנוגעים בדבר, לא השתכנעה הוועדה, שניתן לבצע ולתאם ביעילות את הפעולות הנדרשות משני גופים אלה בכל הנסיבות והמצבים העלולים להתהוות.

(ג) הוועדה תמימת דעים עם המלצת המבקר, שיש לבחון באופן תקופתי, ועל ידי הגורמים שיש להם נגיעה לעניין, הן שאלות הנוגעות לאסטרטגיה של המלחמה בטרור והן אמצעים טקטיים נוספים הנוגעים בעיקרם לפעילות סבילה, לאבטחה ולמניעת פיגועים בקרב האוכלוסייה האזרחית.

(ד) בגלל חשיבות הנושא, החליטה הוועדה לפנות למבקר בפניה מיוחדת, כדי שיקיים מעקב במגמה להביא לשינוי משמעותי בשלושת הנושאים הבאים:

תיאום מכסימלי בין גורמי הבטחון, שלא ישאיר מקום לאי-בהירות כלשהי בנושא חשוב זה שהוא בנפשנו.

בחניה מתמדת של כל השאלות הנוגעות לאסטרטגיה של המלחמה בטרור.

היערכות המשטרה והעמדת המשאבים הדרושים לה בכח האדם ובציוד למילוי משימותיה בתחום בטחון פנים.

בנוסף על כך תקיים הוועדה, במועד מתאים, דיון בנושא זה בהשתתפות השרים הנוגעים בדבר כדי לשמוע מפהם אם אמנם פעלו בהתאם לקביעותיה דלעיל.

ד. דו"ח שר האוצר על ביצוע המלצות הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדו"ח שנתי 27

על פי דו"ח הביצוע של שר האוצר לדו"ח שנתי 27 ומתוך עיון בפרקי המעקב בדו"ח שנתי מס' 29 של מבקר המדינה עולה:

פעולות לעידוד חסכון בדלק (משרד האנרגיה)

מדו"ח הביצוע של שר האוצר מתברר, שהוחל בפעולות לביצוע המלצות הוועדה, חלקן עדיין בשלבים ראשוניים וחלקן קיימות התחייבויות להמשיך בביצוע ולסימן.

ממצאי ביקורת המעקב שערך משרד מבקר המדינה בסוף 1978 עולה, כי גם לאחר הקמת האגף לשימור אנרגיה ברשות האומית לאנרגיה, היתה ההתארגנות איטית לטיפול בנושא בכללותו, ובתחומי פעולה חשובים הפעילות עדיין בראשיתה. עם סיום ביקורתו ציין המבקר, כי פעולות לחסכון באנרגיה חשובות בכל המדינות; בישראל החשיבות רבה עוד יותר, כיוון שמרבית צרכי האנרגיה שלה מתמלאים ע"י שימוש בדלק מיובא והתשלום עבורו הוא במטבע חוץ. לנוכח זאת ובמיוחד לנוכח ההתפתחויות והאירועים, יש לקדם בכל הדרכים הנאותות את הפעולות לחסכון בדלק. בשל חשיבות הנושא ממשיך משרד מבקר המדינה לעקוב אחר הפעולות הנעשות לקידום, וממצאים על כך יכללו גם בדו"ח שנתי 30 של מבקר המדינה.

אבטחת הציבור מפני פעילות עוינת

הפעולות הקשורות בנושא זה הן בעלות חשיבות מרובה. הוועדה דנה ביולי 1979 על הפעולות שנעשו בתחום זה; סיכומיה והצעותיה בעניין — ראה בחוברת זו בעמ' 9.

הסדרים לפרישת עובדים ליציאתם לקצבה (רשות הנמלים)

מממצאי מעקב שערך משרד מבקר המדינה שנכללים בדו"ח 29 עולה, כי נוהל בדבר סדרי פרישת עובדים לקיצבה שהוצא ע"י הרשות, מכיל הסדרים החורגים באופן מהותי מחוק הגימלאות; הרשות לא מינתה ועדה רפואית לעניין פרישה מוקדמת של עובדים מסיבות רפואיות, כמומלץ ע"י הוועדה; חלק ניכר מהעובדים ממשיכים לפרוש לפני הגיעם לגיל 65, ורק למיעוט מביניהם חושבה הקיצבה לפי 20% בגין כל שנת שרות ויתר העובדים נהנה משיעורי קיצבה מוגדלים. הרשות הסבירה עובדות אלה בכך, שמטרתה לצמצם את מספר עובדיה; חלק ניכר מהמשרות של עובדים אלה בוטל.

הוועדה לתכנון ולתקצוב (המועצה להשכלה גבוהה)

מדו"ח הביצוע של שר האוצר וביקורת המעקב של מבקר המדינה עולה, כי סמכויות הוועדה בתחום תקציב הבנייה והפיתוח הפיסי של המוסדות להשכלה גבוהה אכן סוכמו עם משרד האוצר. עם זאת העלתה ביקורת המעקב של המבקר, כי הטיפול בהסדרת עניין סמכויות הוועדה בחוק לא הסתיים; שוב הועלו מקרים, שמוסדות ביצעו או החלו לבצע תכניות בנייה, הנראות להם חשוכות, בלא שקיבלו מראש את אישור הוועדה.

שירותי תיקון תקלות בטלפון

בתחום זה עדיין דרושה פעולה רבה, כדי להגיע למצב משביע רצון.

ה. פעולות משרד מבקר המדינה

הוועדה לענייני ביקורת המדינה מדגישה את התרומה החשובה, שפעולת מבקר המדינה תורמת לקידום המינהל הציבורי, שיפורו ויעולו.

פעולתה המעמיקה והיסודית של הביקורת שמצאה ביטוייה בדיון וחשבון השנתי מס' 29 של מבקר המדינה, הביאה לחשיפת ליקויים במינהל הציבורי ולהגברת התודעה של שמירה על עקרונות החסכון, היעילות וטוהר המידות.

הוועדה מציינת בסיפוק את המעקב השיטתי והרצוף הנערך ע"י ביקורת המדינה לביצוע מסקנות והמלצות הביקורת וסיכומי והצעות הוועדה.

שיתוף הפעולה ההדוק לו זוכה הוועדה מצד מבקר המדינה ועובדי משרדו, הוא גורם חשוב ותורם רבות ליעילות עבודת הוועדה.

ביצוע הצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדו"חות השנתיים של מבקר המדינה כפי שאושרו על-ידי הכנסת

בדין וחשבון זה כלולים ממצאי ביקורת, הנוגעים לביצוע הצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה, כפי שאושרו על ידי הכנסת לדינים וחשבונות קודמים של מבקר המדינה. נושאי ממצאים אלה, ההצעות שאליהם הן נוגעות, ומקומם בדין וחשבון שנתי זה הם כדלהלן:

דו"ח 29

תקציב בטחון — עמ' 651.

דו"ח 28

הלחמה בשימוש בסמים מסוכנים — עמ' 956.

קליטת מערכת נשק — עמ' 782.

הקמת ביצורים — עמ' 787.

מערך האשפוז העורפי — עמ' 964.

היערכות לקראת הקמת איזור סחר חופשי עם הקהיליה הכלכלית האירופית — עמ' 994.

נתב"ג — עבודות פיתוח — עמ' 1008.

דו"ח 26

סדרי קביעת התעריפים ותשלום תמיכות בתחבורה הציבורית באוטובוסים — עמ' 518.